

Bijlage 6: Ecologie

Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – Tussen Ee en Vliet

Opdrachtgever Gemeente Leeuwarden
Referentie Stoker, O. 2014. Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – Tussen Ee en Vliet. A&W-notitie 2199.lwdraam.14 #1. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.

Projectcode 2199.lwr.14 #1
Status Definitief
Datum 19 maart 2014
Projectleider R. Strijkstra
Autorisatie Goedgekeurd, R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Omschrijving bestemmingsplangebied
3. Beschermde natuurwaarden
4. Effectbepaling en beoordeling
5. Conclusies
6. Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto 1 tot en met 6
Impressies van het plangebied (foto's A&W 2014)

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden is voornemens drie bestemmingsplannen samen te voegen tot één nieuw bestemmingsplan, namelijk 'Leeuwarden – Tussen Ee en Vliet'. De drie samen te voegen bestemmingsplangebieden zijn 'Dr. Zamenhofpark', 'Groningerstraatweg en omgeving' en 'Heechterp, Schieringen, Cambuur'. Het nieuwe bestemmingsplan is conserverend van aard.

Deze notitie bevat:

- Een beknopte beschrijving van de ecologische waarden binnen de grenzen van het nieuwe bestemmingsplan. Daarbij is gebruik gemaakt van de informatie uit de Ecologische Basiskaart van de gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011). Daarnaast zijn door ons bureau andere informatiebronnen geraadpleegd (recente verspreidingsatlassen en websites) en heeft een oriënterend veldbezoek plaatsgevonden op 9 januari 2014.
- Een advisering over mogelijke knelpunten met ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen, die kan worden opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan.

2. Omschrijving bestemmingsplangebied

Het bestemmingsplan ligt binnen de bebouwde kom van Leeuwarden en heeft betrekking op de wijken 'Heechterp en Schieringen', 'Tjerk Hiddes en Cambuursterhoek' en 'Oldegalileën en Bloemenbuurt'.

Het bestemmingsplangebied bestaat voor het grootste deel uit bebouwing en infrastructuur. In de tuinen en plantsoenen is opgaande begroeiing aanwezig. Het overige deel van het plangebied bestaat uit sportvelden, winkelcentra, parkeergelegenheid en oppervlaktewater.

3. Beschermde natuurwaarden

In dit hoofdstuk is een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden (gebieden en soorten) die aanwezig (kunnen) zijn binnen en nabij het bestemmingsplangebied.

3.1 Natuurbeschermingswet: beschermde gebieden

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de 'Grote Wielen', dat op ongeveer 3 km afstand ten noordoosten van het bestemmingsplangebied ligt. Dit Natura 2000-gebied is aangewezen voor verscheidene soorten, waarvoor in het ontwerpbesluit instandhoudingsdoelen zijn gesteld. Dit betreft bepaalde Habitattypen (vegetatietypen), Noordse woelmuis, Bittervoorn, Meervleermuis, enkele steltlopers, ganzen en eenden. Overige Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstanden tot het plangebied en zijn daardoor niet relevant voor deze ecologische beoordeling.

Voor de meeste aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen' geldt, dat er geen ecologische relaties bestaan met het plangebied. Alleen bij de

Meervleermuis, die foerageert in de Grootte Wielen en zijn verblijfplaatsen heeft in gebouwen in de omgeving, is het niet op voorhand uit te sluiten dat in gebouwen in het plangebied verblijfplaatsen van deze soort aanwezig zijn. Ook kunnen (delen van) vliegroutes aanwezig zijn en kan het plangebied deel uitmaken van foerageergebied van Meervleermuis.

3.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Ook rust op het gebied geen bescherming op grond van overige wet- en regelgeving ten aanzien van natuurgebieden (ganzenfoerageergebied, gebied van openheid en rust voor weidevogels, e.d.).

3.3 Flora- en faunawet: beschermde soorten

Gezien de grote oppervlakte binnen het plangebied die ingenomen wordt door bebouwing en verharding, kan hier slechts een klein aantal beschermde soorten mogelijk geschikt leefgebied vinden.

Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten mogelijk van het bestemmingsplangebied gebruikmaken. Naast de resultaten van het veldbezoek aan het plangebied, zijn gegevens ontleend van de Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011 bevat informatie over alle soortgroepen in Leeuwarden), De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008 (betreffende ongewervelde diersoorten), Delft *et al.* 2011 en de websites van RAVON (betreffende amfibieën en reptielen), Melis 2012¹ (informatie over vissen) en Melis 2012² (betreffende zoogdieren).

Planten

Binnen het plangebied komt volgens de informatiebronnen één middelzwaar beschermde plantensoort voor, namelijk Klein Glaskruid (www.waarneming.nl). Deze is waargenomen in het Dr. Zamenhofpark. Voor het overige deel van het plangebied geldt dat het grootste deel van de begroeiing is aangeplant en er nauwelijks of geen gelegenheid is voor natuurlijk gevormde vegetaties. Hierdoor en door het reguliere onderhoud van de groenvoorzieningen, kan worden aangenomen dat binnen het plangebied geen andere beschermde plantensoorten voorkomen.

Ongewervelde diersoorten

Gezien de verspreidingsgegevens en de ecologische randvoorwaarden die (veelal 'kritische') wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten aan hun omgeving stellen, wordt verwacht dat in het bestemmingsplangebied geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten voorkomen.

Vissen

In de omgeving van het bestemmingsplangebied zijn waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn (Melis 2012¹). In het plangebied en hieraan grenzend is een aantal brede vaarten aanwezig, zoals de Ooster Stadsgracht, Hoekstergracht, Noorder Stadsgracht, Dokkumer Ee, Het Vliet en het Nieuwe Kanaal. Het is niet op voorhand uit te sluiten dat in deze watergangen Kleine modderkruiper en/of Bittervoorn aanwezig zijn. De overige waterlichamen binnen het plangebied zijn geïsoleerd en is de kans klein op aanwezigheid van beschermde vissoorten. Andere beschermde vissoorten worden niet binnen het plangebied verwacht, omdat niet wordt voldaan aan de habitateisen van deze soorten.

Amfibieën

In de directe omgeving van het bestemmingsplangebied komt alleen een aantal licht beschermde soorten voor, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Meerkikker en Kleine watersalamander. De waterpartijen in het plangebied kunnen eventueel geschikt zijn voor deze soorten, waardoor deze ook binnen het plangebied aanwezig (kunnen) zijn. Er worden geen middelzwaar- of zwaar beschermde amfibieënsoorten in het plangebied verwacht, omdat het plangebied niet voldoet aan de habitateisen van deze soorten.

Reptielen

Gezien de aard van de binnen het bestemmingsplangebied beschikbare biotopen, is het plangebied ongeschikt als leefgebied voor reptielen. Reptielen worden daarom hier niet verwacht.

Vogels

In het bestemmingsplangebied is opgaande begroeiing van bomen en struiken aanwezig. Daardoor zullen hier broedende vogels van stad en park kunnen voorkomen, zoals Merel, Vink, mezen, Heggenmus, Winterkoning en Roodborst. In dit stedelijk gebied kunnen ook soorten tot broeden komen in of aan huizen, zoals Huiszwaluw, Huismus en Gierzwaluw, of nestkolonies in bomen vormen (Roeken). In de oevervegetatie van watergangen kunnen soorten als Wilde eend, Waterhoen, Meerkoet en Fuut tot broeden komen.

Vleermuizen

Er zijn volgens de verspreidingsgegevens tien verschillende vleermuissoorten in de gemeente Leeuwarden waargenomen. Deze zijn: Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Tweekleurige vleermuis, Rosse vleermuis en Gewone grootoorvleermuis. Een aantal van deze soorten kan het plangebied gebruiken als deel van hun leefgebied. Het gaat om Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis en Watervleermuis. De overige vleermuissoorten worden niet in het bestemmingsplangebied verwacht, omdat de omgeving niet aan de habitateisen van deze soorten voldoet.

Voor vleermuizen zijn drie elementen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit ervan. Deze zijn: verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Het bestemmingsplangebied kan ten aanzien van deze drie elementen van belang zijn voor bovengenoemde soorten.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en (oude) bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. De vleermuissoorten die meestal verblijfplaatsen in gebouwen gebruiken, zijn Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis. Een soort die verblijfplaatsen in boomholten gebruikt, is de Watervleermuis. Ruige dwergvleermuis is een soort die zowel verblijfplaatsen heeft in gebouwen als in bomen.

De meeste bomen in het plangebied zijn te jong, te dun of staan te geïsoleerd om verblijfplaatsen van vleermuizen te herbergen. Mogelijk kan in een enkele boom een individueel mannetje van bijvoorbeeld Ruige dwergvleermuis een paarverblijfplaats hebben. Er zijn in het bestemmingsplangebied veel potentieel geschikte locaties voor

vleermuisverblijfplaatsen in gebouwen aanwezig. Geconcludeerd kan worden, dat er een vrij grote kans is, dat in het plangebied verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, zoals in (spouwmuren van) woningen.

Foerageergebied

De bovengenoemde vleermuissoorten foerageren in verschillende jachtbiotopen. Binnen het plangebied is enige diversiteit aan biotopen aanwezig, zodat de verschillende soorten hier in principe geschikt foerageergebied vinden. Nabij de bebouwing kunnen soorten foerageren als Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Boven de watergangen kan Watervleermuis en mogelijk in beperkte mate Meervleermuis foerageren.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken de meeste vleermuizen om zich te oriënteren gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels en (oevers van) sloten en andere waterpartijen. Meervleermuis en Watervleermuis gebruiken vooral vliegroutes die boven water liggen, de overige soorten maken gebruik van bovengenoemde elementen boven land.

Lijnvormige doorgaande structuren zijn binnen en in de omgeving van het plangebied aanwezig. Binnen het plangebied kunnen daar, waar de verlichting dat toelaat, (delen van) vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn van alle bovengenoemde soorten, zoals langs bomenrijen, donkere tuinen en plantsoenen en boven de watergangen. Aan de west-, zuidwest- en zuidooststrand van het plangebied lopen brede vaarten die zeer geschikt zijn voor vliegroutes van Meervleermuis en Watervleermuis. In het Rengerspark, ten westen van het plangebied, zijn verblijfplaatsen van Watervleermuizen in bomen aanwezig. In 2009 is een vleermuistunnel aangelegd voor deze kolonie Watervleermuizen om versterking van een vliegroute te voorkomen. Deze vliegroute ligt gedeeltelijk in het plangebied, namelijk in het noordwesten van het plangebied boven de Dokkumer Ee (Koelman 2009).

Overige beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving komen naast vleermuizen ook andere zoogdiersoorten voor waarop verschillende wettelijke beschermingsregimes van toepassing zijn. Hieronder is per beschermingsregime besproken welke zoogdieren gebruik kunnen maken van het plangebied.

Licht beschermde zoogdiersoorten

Binnen het bestemmingsplangebied komen waarschijnlijk verscheidene licht beschermde zoogdieren voor, zoals Egel, Mol, en verschillende (spits)muizensoorten (Melis 2012²). Het valt te verwachten dat enkele van deze soorten ook in het plangebied geschikt leefgebied hebben gevonden.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het bestemmingsplangebied komt de middelzwaar beschermde Steenmarter voor, die gedurende de laatste decennia een uitbreiding van het leefgebied laat zien, waarbij ook stedelijk gebied niet wordt geschuwd. Het is niet uitgesloten dat binnen het plangebied verblijfplaatsen van Steenmarter aanwezig zijn. Ook kan het plangebied deel uitmaken van het foerageergebied van deze soort.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten

In de ruime omgeving van het bestemmingsplangebied komen de zwaar beschermde Waterspitsmuis en Noordse Woelmuis voor. Deze soorten worden echter niet binnen het plangebied verwacht door het ontbreken van geschikte biotopen en de grote mate van verstoring.

4. Effectbepaling en beoordeling

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden binnen en nabij het plangebied (hoofdstuk 3), zijn in hoofdstuk 4 de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten ondervinden door ruimtelijke ontwikkelingen die uitvoerbaar zijn binnen het nieuwe bestemmingsplan voor het gebied Tussen Ee en Vliet. Er is aangegeven bij welke ingrepen mogelijk effecten optreden en hoe dient te worden gehandeld in geval van mogelijk optredende effecten.

4.1 Natuurbeschermingswet: Voortoets

Een activiteit die buiten een Natura 2000-gebied plaatsvindt, kan op twee manieren invloed hebben op de aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. Als eerste kan vanuit het plangebied verstoring optreden die tot binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied reikt (zoals geluidsverstoring en emissie van stoffen). Ten tweede kunnen aangewezen soorten die mobiel zijn (zoals vogels en vleermuizen) ook buiten het Natura 2000-gebied voorkomen en daar door een activiteit worden verstoord. In beide gevallen kan dan sprake zijn van een conflict met de Natuurbeschermingswet.

De afstand tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen' is relatief groot en de tussenliggende oppervlakte wordt ingenomen door gebouwen en infrastructuur. Daardoor zullen ingrepen binnen het plangebied niet tot effecten leiden ten aanzien van de aangewezen natuurwaarden die zich alleen binnen de grenzen van Natura 2000-gebied bevinden. Om die reden veroorzaakt het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van deze aangewezen natuurwaarden.

De enige mogelijkheid van een eventuele beïnvloeding van het Natura 2000-gebied betreft de voor dit gebied aangewezen Meervleermuis, omdat hier sprake kan zijn van een ecologische relatie ten aanzien van deze soort tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied (paragraaf 3.1). De reden daarvoor is de mogelijke aanwezigheid binnen het plangebied van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuizen die een ecologische relatie hebben met het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen'.

Verblijfplaatsen van Meervleermuis

Van een ecologische relatie is sprake wanneer Meervleermuizen, die foerageren binnen het Natura 2000-gebied, gebruikmaken van verblijfplaatsen in gebouwen binnen het bestemmingsplangebied. Bij afbraak van dergelijke gebouwen ontstaat een negatief effect op de populatie en dus een conflict met de Natuurbeschermingswet. Bij sloop of renovatie van potentieel geschikte gebouwen binnen het plangebied moet worden bepaald of verblijfplaatsen van Meervleermuis in de betreffende gebouwen aanwezig zijn.

Vliegroutes van Meervleermuis

Een (bouw)project kan verstoring veroorzaken van vliegroutes binnen het plangebied, die voor Meervleermuizen een verbinding vormen tussen verblijfplaatsen in gebouwen (binnen of buiten het plangebied) en het Natura 2000-gebied. Bij verstoring van dergelijke vliegroutes ontstaat een negatief effect op de populatie en dus een conflict met de Natuurbeschermingswet. Vliegroutes van Meervleermuizen kunnen onder andere worden verstoord door het ontstaan van onderbrekingen (zoals dat optreedt door het dempen van watergangen en de kap van bomenrijen) en door verstoring door licht (zoals door het gebruik van extra (straat)verlichting en andere buitenlampen). Mogelijke vliegroutes van Meervleermuis binnen en nabij het plangebied kunnen aanwezig zijn boven de watergangen en mogelijk langs bomen, tuinen en plantsoenen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij deze elementen worden aangetast of verstoord, moet vooraf worden bepaald of er sprake kan zijn van negatieve effecten ten aanzien van vliegroutes van Meervleermuis. Wanneer voldoende rekening kan worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vliegroutes van Meervleermuis, is nader vleermuisonderzoek niet nodig.

Foerageergebied van Meervleermuis

De brede watergangen maken mogelijk deel uit van het foerageergebied van Meervleermuis. Bij aantasting van deze elementen verdwijnt mogelijk een deel van het foerageergebied van Meervleermuis, waardoor de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen ten aanzien van foerageergebied in het geding kan komen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij deze elementen worden aangetast of verstoord (verlichting), moet vooraf worden bepaald of er sprake kan zijn van negatieve effecten ten aanzien van foerageergebied van Meervleermuis.

Conclusie conserverend bestemmingsplan

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen dient te worden bepaald of daardoor verblijfplaatsen van Meervleermuizen worden aangetast.
- Bij ingrijpende werkzaamheden nabij waterpartijen, bomenrijen of plantsoenen dient te worden voorkomen dat eventueel aanwezige vliegroutes of foerageergebied van Meervleermuis worden aangetast. Hierboven is beschreven welke maatregelen daarbij van belang zijn. Wanneer daar niet aan kan worden voldaan, is nader onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes of foerageergebied van deze soort.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de overige aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen'.

4.2 Flora- en faunawet: beschermde soorten

Licht beschermde soorten

In het plangebied komt een aantal licht beschermde planten- amfibieën- en zoogdiersoorten voor. Voor deze licht beschermde soorten geldt bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde soorten uit de genoemde soortgroepen.

Planten

Indien een ruimtelijke ontwikkeling aantasting van de groeiplaats van Klein glaskruid veroorzaakt, kan volgens een door het ministerie van EZ relevante en goedgekeurde gedragscode worden gewerkt. Daarin staat hoe de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd om negatieve effecten zo goed mogelijk te beperken. Dit komt vaak neer op het verplaatsen van individuele planten. Door gebruik te maken van deze gedragscode(s) is het niet nodig om een ontheffing aan te vragen voor het aantasten van de groeiplaats van Klein glaskruid en is er geen sprake van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort. Indien niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, dient ontheffing te worden aangevraagd en te zijn verleend alvorens de werkzaamheden plaatsvinden.

Vissen

Indien ruimtelijke ingrepen in het plangebied plaatsvinden aan oppervlaktewater, ontstaan mogelijk negatieve effecten op het leefgebied van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en/of de zwaar beschermde Bittervoorn. In dat geval ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet. Voorafgaand aan dergelijke ruimtelijke ingrepen dient te worden vastgesteld of de genoemde vissoorten aanwezig zijn. In het geval dat Bittervoorn wordt aangetroffen, dient voor de ingreep een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Bij aanwezigheid van Kleine modderkruiper kunnen de werkzaamheden ook worden uitgevoerd volgens een door het ministerie van EZ relevante en goedgekeurde gedragscode om een conflict met de Flora- en faunawet tegen te gaan.

Geconcludeerd kan worden, dat de bestemmingen in het nieuwe plangebied en de meeste ruimtelijke ingrepen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan geen bezwaren zullen opleveren vanuit de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen. Het is echter noodzakelijk om bij ruimtelijke ingrepen aan oppervlaktewater in het plangebied te laten onderzoeken of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn vanuit de Flora- en faunawet ten aanzien van wettelijk beschermde vissoorten.

Vogels

Algemeen

Hoewel het plangebied voor het merendeel uit bebouwing en verharding bestaat is er opgaande begroeiing aanwezig in de tuinen en plantsoenen die geschikt broedgebied bieden voor vogels van stad en park. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De meest zekere optie is het plannen van de werkzaamheden buiten het broedseizoen. Er kan eventueel vooraf aan het broedseizoen worden gestart met de werkzaamheden, waardoor broedpogingen in het werkgebied achterwege zullen blijven door de verstoring die daarvan uitgaat. Ook kunnen vooraf aan het broedseizoen eventueel geschikte broedplaatsen worden verwijderd en dienen broedgevallen verder te worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan, door bijvoorbeeld zandhopen en kap- en snoeihout niet dagenlang te laten liggen. Mochten er toch

vogels tot broeden komen die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Jaarrond beschermde nesten

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Van enkele soorten die op deze lijst staan kunnen in het plangebied nestplaatsen aanwezig zijn, zoals Huismus, Gierzwaluw, Ransuil of Roek. Indien deze nestplaatsen en/of de functionele leefomgeving daarvan door ruimtelijke ingrepen verdwijnen of ongeschikt worden, ontstaat mogelijk een conflict met de Flora- en faunawet. In dat geval treden de volgende stappen in werking. Er moet door een deskundige een 'omgevingscheck' worden uitgevoerd om te bepalen of er voldoende gelegenheid voor de soort is om zelfstandig een vervangende nestplaats te vinden in de omgeving. Indien dit niet het geval is, moet, voor zover dit mogelijk is, een vervangend nest worden aangeboden.

Conclusie vogels

Geconcludeerd kan worden, dat de bestemmingen in het nieuwe plangebied en de meeste ruimtelijke ingrepen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan geen bezwaren zullen opleveren vanuit de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits verstoring van broedvogels uitblijft. Bij ingrepen in het plangebied binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan, waarbij sloop van gebouwen en/of de kap van bomen aan de orde is, dient te worden bepaald of er jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels in het gedrang komen. Als dit het geval is, dan moeten bovengenoemde vervolgstappen worden uitgevoerd.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor alle Bijlage IV-soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Verblijfplaatsen

Door de afbraak van gebouwen, de kap van bomen en/of door andere vormen van verstoring (zoals lichtverstoring) ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet wanneer verblijfplaatsen van vleermuizen daardoor worden benadeeld. Binnen het plangebied zijn hoogstwaarschijnlijk verblijfplaatsen aanwezig. Het kan dan gaan om mogelijke verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis en Laatvlieger. Wanneer het niet zeker is of vleermuisverblijfplaatsen in het geding zijn, is onderzoek naar de aanwezigheid van deze verblijfplaatsen noodzakelijk (zoals dat in paragraaf 4.1 is beschreven voor Meervleermuis).

Vliegroutes

Nieuwe ruimtelijke ingrepen zullen geen conflict met de Flora- en faunawet te veroorzaken ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen, wanneer deze routes niet worden aangetast. Dit betekent dat lijnvormige landschapselementen die als vliegroute geschikt zijn, worden behouden en dat tevens de lichtverstoring daarvan niet toeneemt. Binnen het bestemmingsplangebied 'Tussen Ee en Vliet' is de kans op aanwezigheid van vliegroutes van vleermuizen. Ondanks de grote hoeveelheid lichtbronnen zijn veel donkere tuinen, plantsoenen en waterlichamen aanwezig die deel uit kunnen maken van vliegroutes van verschillende soorten. Boven de Dokkumer Ee in het noordwesten van het plangebied is een vliegroute van Watervleermuis aanwezig (Koeman 2009).

Foerageergebied

In veel gevallen treedt bij ruimtelijke ontwikkeling geen substantiële aantasting van bestaand foerageergebied op, omdat de meeste vleermuizen die boven land foerageren een uitgebreid foerageergebied hebben en de oppervlakte van de locatie waar de ingreep plaatsvindt, in verhouding daarmee (zeer) klein is.

In het bestemmingsplangebied is foerageergebied aanwezig. Rond de bebouwing, de watergangen, in de tuinen en plantsoenen foerageren mogelijk Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. De watergangen maken mogelijk ook deel uit van het foerageergebied van Meervleermuis en Watervleermuis. Bij aantasting van deze elementen verdwijnt mogelijk een deel van het foerageergebied van vleermuizen waardoor de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen ten aanzien van foerageergebied in het geding kan komen. Indien in de omgeving voldoende foerageergebied beschikbaar is, veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet.

Conclusie conserverend bestemmingsplan

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen en/ of bomen dient te worden bepaald of daardoor verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen, mits deze niet worden aangetast in de vorm van een grote toename van lichtverstoring of het wijzigen van aanwezig lijnvormige elementen (bomenrijen, lanen, watergangen). Indien niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, zal vleermuisonderzoek moeten worden uitgevoerd. Om te bepalen of er sprake is van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen, mits er voldoende alternatief foerageergebied beschikbaar blijft in de omgeving.

Overige zoogdiersoorten*Steenmarter*

De bestemmingen in het nieuwe bestemmingsplan geven in principe geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van de Steenmarter. Wanneer bij ruimtelijke ingrepen in het plangebied gebouwen worden gesloopt of rigoureuze kap- en snoeiwerkzaamheden worden uitgevoerd, kunnen (tijdelijke) verblijfplaatsen van de middelzwaar beschermde Steenmarter verloren gaan. Voorafgaand aan dergelijke ingrepen moet worden vastgesteld of er verblijfplaatsen van deze soort aanwezig zijn. Indien deze soort wordt aangetroffen, ontstaat mogelijk een conflict met de Flora- en faunawet.

Een dergelijk conflict kan worden voorkomen, door de werkzaamheden uit te voeren volgens een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. Indien niet wordt gewerkt volgens een gedragscode en/of er zijn in de omgeving geen alternatieve verblijfplaatsen voor de Steenmarter aanwezig, dan dient voor de ingreep een ontheffing volgens de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Andere dan de bovengenoemde ruimtelijke ingrepen in het plangebied veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Steenmarter.

5. Conclusies

Deze ecologische beoordeling van het nieuwe bestemmingsplan Leeuwarden – Tussen Ee en Vliet leidt tot de volgende conclusies:

Gebiedsbescherming

Voortoets volgens de Natuurbeschermingswet: nieuw bestemmingsplan

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen dient te worden bepaald of daardoor verblijfplaatsen van Meervleermuizen worden aangetast.
- Bij ingrijpende werkzaamheden nabij waterpartijen of bomenrijen dient te worden voorkomen dat eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuis worden aangetast. Hierboven is beschreven welke maatregelen daarbij van belang zijn. Wanneer daar niet aan kan worden voldaan, is nader onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes en foerageergebied van deze soort.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de overige aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen'.

Overige vormen van gebiedsbescherming: nieuw bestemmingsplan

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de wet- en regelgeving ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming (Ecologische Hoofdstructuur, aangewezen ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied).

Soortbescherming

Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet, mits voorkomen wordt dat verstoring en aantasting optreedt van de volgende soorten:

- Klein glaskruid
- Kleine modderkruiper
- Bittervoorn
- Broedvogels
- Jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels
- Vleermuizen (verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied)
- Steenmarter

In paragraaf 4.2 is beschreven hoe dient te worden gehandeld wanneer bovengenoemde (potentieel aanwezige) soorten door een initiatief kunnen worden verstoord en/of aangetast.

6. Literatuur

- Biezenaar, P., H. Miedema 2011. Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 1466. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. *Brachytron*, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2013. Waarnemingenoverzicht 2012. *RAVON* 51, jaargang 15 nummer 5; 119-132. *RAVON*, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo mouliinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Koelman, R. 2009. Vleermuistunnel, Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Monitoring van de effectiviteit van een compenserende vliegroute voor watervleermuizen. Zoogdierverseniging, Arnhem.
- Melis, J. 20121. Werkatlas Vissen in Fryslân. Maart 2012. Vissenatlas Fryslân
- Melis, J. 20122. Werkatlas Zoogdieren van Friesland. Januari 2012. Zoogdieratlas Friesland.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Geraadpleegde internetsites

www.fryslan.nl

www.rijksoverheid.nl

Ecologische beoordeling herinrichting Schieringen - Zuid te Leeuwarden

Opdrachtgever	Elkien, Heerenveen.
Referentie	Stoker, O. 2013. Ecologische beoordeling herinrichting Schieringen - Zuid te Leeuwarden. A&W-notitie NW-KA2013/38. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
Projectcode	NW-KA2013/38
Status	Definitief
Datum	16 januari 2014
Projectleider	R. Strijkstra
Autorisatie	R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Situatieschets en plannen
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Soortbescherming en beoordeling
5. Conclusies
6. Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2

Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden

tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740

email info@altwym.nl

website: www.altwym.nl

Foto 1 t/m 3. Impressie van het plangebied. Foto 1. Zuidkant van het plangebied richting het westen. Links: De Kurkmeer. Foto 2. Flatgebouw Schieringerweg. Foto 3. Achterzijde flatgebouw Schieringerweg (foto's: A&W 2013).

1. Inleiding

In verband met de beoogde herinrichting van een deel van de wijk Schieringen - Zuid te Leeuwarden, is een ecologisch onderzoek noodzakelijk. De herinrichting bestaat uit de sloop van een aantal flats en de realisatie van nieuwbouw. Het ecologisch onderzoek is gewenst om te bepalen hoe het plan zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. Elkien Heerenveen heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven om dit ecologisch onderzoek uit te voeren.

Het doel van dit onderzoek is een ecologische quickscan, waarin de effecten van het plan zijn beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de SVIR (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Indien van toepassing, zijn aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel aanvullend onderzoek.

In onderhavige notitie zijn de resultaten van het ecologisch onderzoek gepresenteerd. Het onderzoek naar de aanwezigheid van relevante natuurwaarden is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Ook is gebruik gemaakt van de gegevens die zijn verkregen in een ander ecologisch onderzoek vlakbij het plangebied (Stoker 2012). Ten tweede is op 5 november 2013 een algemeen veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de (mogelijkheden voor) aanwezigheid van beschermde en/of kritische soorten. Op 4 december 2013 is tevens een nadere inspectie aan de gebouwen uitgevoerd om vast te stellen of er mogelijkheden zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen en Steenmarter.

Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets en plannen

Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Leeuwarden. Het betreft een aantal flats aan de Schieringerweg, Vuurdoornstraat en Hagedoornplein. Ten zuiden van het plangebied ligt De Kurkmeer. Rond de flats zijn parkeerplaatsen, bosschages en gazons aanwezig (zie foto's 1 t/m 3).

De plannen bestaan uit het gefaseerd slopen van de flatgebouwen en de realisatie van nieuwbouw. De nieuwbouw bestaat uit eengezinswoningen en appartementen. Er vindt geen kap van bomen plaats en er worden geen werkzaamheden aan watergangen uitgevoerd.

3. Gebiedsbescherming en beoordeling

3.1 Natuurbeschermingswet

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft de Grote Wielen, dat op ongeveer 3 km ten noordoosten van het plangebied ligt. Overige Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstanden tot het plangebied en zijn daardoor niet relevant voor deze ecologische beoordeling.

Het Natura 2000-gebied de Grote Wielen is aangewezen voor verscheidene soorten, waarvoor in het ontwerpbesluit instandhoudingsdoelen zijn gesteld. Dit betreft bepaalde habitattypen (vegetatietypen), Noordse woelmuis, Bittervoorn, Meervleermuis, enkele steltlopers, ganzen en eenden. De meeste van de aangewezen soorten zijn gebonden aan de biotopen die aanwezig zijn binnen het Natura 2000-gebied. Voor enkele aangewezen soorten geldt echter, dat zij ook gebruik maken van de omgeving van de Natura 2000-gebieden, zoals enkele ganzensoorten, Smient en Meervleermuis. Door de externe werking van de Natuurbeschermingswet zijn de aangewezen soorten van een Natura 2000-gebied volgens die wet ook daarbuiten beschermd. Het plangebied heeft, mogelijk met uitzondering van Meervleermuis, voor deze mobiele soorten geen betekenis, zodat directe effecten van de sloop op de aangewezen natuurwaarden van de genoemde Natura 2000-gebieden grotendeels zijn uitgesloten.

De flatgebouwen in het plangebied zijn in principe geschikt voor verblijfplaatsen van Meervleermuis (zie ook 3.4 onder vleermuizen). Van deze soort is bekend dat de soort afstanden van meer dan 15 km kan afleggen naar foerageergebieden. Omdat er bovendien geschikte watergangen aanwezig zijn in de directe omgeving van de flats (De Kurkmeer en het Nieuwe Kanaal), die een goede verbinding vormen naar de Grote Wielen, is een relatie met dit Natura 2000-gebied op voorhand niet uit te sluiten. Indien in deze gebouwen verblijfplaatsen van Meervleermuis aanwezig zijn, gaan deze door de sloop verloren, waardoor een conflict met de Natuurbeschermingswet ontstaat.

De constructie van de gebouwen binnen het plangebied is voor alle flats gelijk. Aan de voor- en achterzijde ligt onder de dakgoot een betonnen balk, waardoor de (mogelijke) spouw afgesloten wordt (foto 4). Tevens zijn de spouwen in de flatgebouwen volledig ontoegankelijk voor vleermuizen, omdat deze zijn volgestort. Tijdens het veldbezoek op 5 november 2013 is echter een aantal locaties aangetroffen die nader geïnspecteerd dienen te worden, omdat daar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Meervleermuizen niet volledig kan worden uitgesloten. Dit is onder andere de dakgootconstructie die is weergegeven op foto 5.

Het vervolgonderzoek is op 4 december 2013 uitgevoerd. De dakgoten en bekisting bleken recentelijk vernieuwd en helemaal dichtgetimmerd te zijn. Op enkele plaatsen waar een stukje boeideel ontbreekt, is de binnenkant dichtgemaakt met piepschuim en folie. Daarom kan worden geconcludeerd dat deze plekken ongeschikt zijn als verblijfplaatsen van Meervleermuis. De gebouwen bestaan voor het grootste deel uit steensmuren zonder open stootvoegen of andere gaten waar Meervleermuizen doorheen kunnen. Aan de kopse kanten van de gebouwen is mogelijk een spouw aanwezig, gezien de aanwezigheid van ventilatiegaten. De gaten zitten op straatniveau en zijn daarom ongeschikt voor Meervleermuizen. Bovendien zijn de spouwen volgestort. De conclusie van de inspectie is dat de gebouwen ongeschikt zijn voor verblijfplaatsen van Meervleermuizen.

Conclusie

De sloop heeft geen negatieve effecten op, de voor Natura 2000-gebied Groote Wielen, aangewezen Meervleermuis. De beoogde herinrichting veroorzaakt dus geen conflict met de Natuurbeschermingswet.

Foto 4 en 5 (A&W). Foto 4. Betonnen balk onder de dakgootbetimmering. Foto 5. Dakgoot die nader geïnspecteerd dienen te worden.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen deel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) en dergelijke gebieden ontbreken in de nabije omgeving. Daardoor en gezien de beperkte aard en omvang van de ingreep, kunnen negatieve effecten op (P)EHS-gebieden worden uitgesloten. Om deze redenen veroorzaakt het plan geen conflict met de provinciale regelgeving ten aanzien van de (P)EHS.

3.3 Overige vormen van gebiedsbescherming

Behalve de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ten aanzien van natuurwaarden ook worden beschermd via andere regelgeving, bijvoorbeeld verordeningen. Het plangebied en de directe omgeving zijn niet beschermd door deze overige vormen van gebiedsbescherming.

4. Soortbescherming en beoordeling

Het plangebied bestaat grotendeels uit bebouwing en verharding en bevat geen oppervlaktewater. Rondom de flats zijn intensief beheerde gazons en bosschages aanwezig. Gezien deze omstandigheden, is de ecologische waarde van het plangebied beperkt. Wettelijk beschermde soorten waarvan de aanwezigheid niet op voorhand kan worden uitgesloten, zijn hieronder per soortgroep beschreven.

4.1 Planten

Gezien de hoeveelheid verharding en de intensief beheerde gazons is er binnen het plangebied geen ruimte voor natuurlijk gevormde vegetaties. Daardoor zijn er geen beschermde plantensoorten aanwezig. De beoogde herinrichting veroorzaakt om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van wettelijk beschermde plantensoorten.

4.2 Ongewervelde diersoorten

Gezien de verspreidingsgegevens en de ecologische randvoorwaarden die (veelal 'kritische') wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten aan hun omgeving stellen, worden geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten in het plangebied verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008). De plannen veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde ongewervelde diersoorten.

4.3 Amfibieën & reptielen

In de directe omgeving van het plangebied komt alleen een aantal licht beschermde amfibieënsoorten voor, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Meerkikker en Kleine watersalamander (Van Delft *et al.* 2011, www.waarneming.nl). Mogelijk maakt het plangebied deel uit van het leefgebied van bovengenoemde soorten. Voor deze licht beschermde soorten geldt bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. De herinrichting veroorzaakt daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieënsoorten.

Er worden geen middelzwaar- of zwaar beschermde amfibieën- of reptielensoorten in het plangebied verwacht, omdat het plangebied niet voldoet aan de habitateisen van deze soorten. Bovendien komen deze soorten volgens geraadpleegde bronnen niet voor in de omgeving.

De plannen veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën- en reptielensoorten.

4.4 Vogels

Rondom de flatgebouwen staan bomen en bosschages dat broedgelegenheid kan bieden aan vogelsoorten van stad en park, zoals Merel, Winterkoning en Tjiftjaf.

Bij verstorende werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren, is de meest zekere optie. Het is ook mogelijk om de werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te starten, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring die daardoor wordt veroorzaakt. Er dient te worden voorkomen dat tijdens werkzaamheden in het broedseizoen alsnog broedgevallen ontstaan die kunnen worden verstoord. Dit is mogelijk door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan tijdens de werkzaamheden, door bijvoorbeeld afval en bouwmaterialen niet dagenlang te laten liggen. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, die indicatief is en niet uitputtend. Er zijn tijdens het veldbezoek geen nestplaatsen van soorten van deze lijst in en nabij het plangebied aangetroffen. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat de herinrichting van het plangebied de functionele leefomgeving van in de omgeving aanwezige jaarrond beschermde nestplaatsen zal aantasten.

Conclusie

Het plan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen.

4.5 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij soorten die niet zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Vanwege deze specifieke aandacht wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

In de omgeving van het plangebied komt een aantal vleermuissoorten voor (Melis 2012, www.zoogdieratlas.nl), namelijk Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. De bomen in het plangebied worden niet gekapt, er gaan daarom geen mogelijk aanwezige vleermuisverblijfplaatsen in bomen verloren. In de gebouwen kunnen verblijfplaatsen aanwezig zijn van een aantal vleermuissoorten, zoals Meervleermuis, Gewone en Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. In paragraaf 3.1 is geconcludeerd, dat er in de flatgebouwen geen mogelijkheden zijn voor verblijfplaatsen van Meervleermuizen. Deze omschrijving en conclusie geldt eveneens voor verblijfplaatsen van overige vleermuissoorten. Door de sloop gaan geen verblijfplaatsen van vleermuizen verloren en veroorzaken de plannen dus geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied

Het plangebied kan in principe dienst doen als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten, zoals Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Door de herinrichting van het plangebied worden hierin geen noemenswaardige veranderingen verwacht. Voor de betreffende soorten is bovendien voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig. Om deze redenen mag worden geconcludeerd, dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van foerageergebied blijft gewaarborgd. De herinrichting veroorzaakt daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels, (oever van) sloten en straatpatronen. In de directe omgeving van het plangebied zijn watergangen (De Kurkmeer ten zuiden en de watergang ten oosten) die mogelijk deel uitmaken van vliegroutes van vleermuizen. Omdat de plannen geen wijzigingen aanbrengen aan deze objecten, veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen.

Conclusie

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

4.6 Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied komen verscheidene licht beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Egel, Woelrat, Hermelijn, Wezel, Bunzing, Haas, Ree, Mol en verschillende (spits)muisensoorten (Melis 2012, www.zoogdieratlas.nl). Het valt te verwachten dat enkele van deze soorten ook in en nabij het plangebied geschikt leefgebied hebben gevonden. Voor licht beschermde zoogdiersoorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van

ruimtelijke ontwikkeling. De beoogde herinrichting veroorzaakt daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar en zwaar beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Steenmarter (Melis 2012). Aan de kopse kant van het flatgebouw aan de Hagedoornplein zitten 4 gaten in de muur op grondniveau (foto 6 en 7). Deze openingen bieden eventueel toegang onder het flatgebouw voor Steenmarter. Tijdens de nadere inspectie op 4 december 2013 zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op aanwezigheid van deze soort. Het is echter aan te bevelen deze gaten dicht te metselen, zodat het gebouw ontoegankelijk is voor Steenmarter. Anders moet het gebouw opnieuw op aanwezigheid van Steenmarter worden gecontroleerd, wanneer de werkzaamheden starten. Wel is het mogelijk dat het plangebied deel uitmaakt van het foerageergebied van Steenmarter. In de omgeving is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Er worden dan ook geen effecten verwacht op de functionaliteit van het omliggende gebied voor deze soort.

Er komen geen andere middelzwaar- of zwaar beschermde zoogdiersoorten voor in de omgeving en deze worden daarom ook niet binnen het plangebied verwacht (exclusief vleermuizen). Het plan veroorzaakt om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze overige middelzwaar en zwaar beschermde zoogdiersoorten.

Conclusie

De beoogde herinrichting van het plangebied veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van overige zoogdiersoorten. Er wordt aangeraden om het flatgebouw aan de Haagdoornplein ontoegankelijk te maken voor Steenmarter.

Foto 6 en 7 (A&W). Gaten in de muur van het flatgebouw aan de Haagdoornplein.

5. Conclusies

De conclusies uit de bovenstaande hoofdstukken ten aanzien van gebiedsbescherming en soortbescherming zijn hieronder samengevat.

Gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming (Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur en overige vormen van gebiedsbescherming).

Soortbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet, mits wordt voorkomen dat broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten worden verstoord (zie paragraaf 4.4).

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om de gaten in het flatgebouw aan de Haagdoornplein dicht te metselen zodat deze ontoegankelijk is voor Steenmarter (paragraaf 4.6).

7. Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (red.) RAVON) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON 42, jaargang 13 nummer 4; 105-119. RAVON, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Melis, J. (red.) 2012. Werkatlas zoogdieren provincie Fryslân. Provincie Fryslân, Leeuwarden.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Stoker. O. 2012. Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – De Centrale en omgeving. A&W-notitie 1871.Idraam.12/3. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Geraadpleegde internetsites

www.zoogdieratlas.nl
www.waarneming.nl
www.ravon.nl